

Sierpień 2008 Numer 8 (129)

W tym numerze:

Chronologia dziejów	1
Świebodzice w początku lat 30-tych	2
Fryburg - Świebodzice cz. XII	3
ABC Zamku Książ cz. IV	5
Warto zobaczyć (fontanna w Rynku)	6
Książka telefoniczna - 1947 cz. II	6
Post scriptum	8
Zmiany / Świebodzickie zegary	8

Chronologia dziejów

I Międzynarodowe Targi Rzemiosła Artystycznego i Sztuki Użytkowej, które w dniach 27-29 czerwca odbywały się w Świebodzicach, były zupełnie nową w regionie imprezą, która przyciągnęła wystawców z całej Polski; była też okazją do zaprezentowania się rodzimych artystów - rzemieślników, którzy w zasadzie po raz pierwszy pokazali szerszej

publiczności swoje wyroby. Nie zabrakło w Świebodzicach także i tych, którzy prezentują swoją twórczość na największych tego typu targach w Polsce i w Europie.

Świebodzicki samorząd był partnerem strategicznym Targów, głównym organizatorem - firma „Kuyat” Janusza Kujata oraz Henryka Janasa. Obaj panowie pełnili funkcję dyrektora oraz komisarza Targów.

Szczególnie dużym zainteresowaniem cieszyło się seminarium, poświęcone tematyce zegarów, z udziałem pana Klausa Konrada Beckera, potomka słynnego Gustava Beckera oraz pana Franciszka Wieganda, tworzącego zegary astronomiczne i Adama Mroziuka, pasjonata zegarów z naszego miasta. Aby wziąć w nim udział, kilka osób przyjechało aż w Warszawie.

Już dziś wiadomo, że przyszłoroczne targi odbędą się w maju 2009 roku, również w hali OSiR.

Patronat honorowy nad targami sprawowali:

- Burmistrz Miasta Świebodzice Bogdan Kożuchowicz
- Starosta Świdnicki Zygmunt Worsa
- Marszałek Województwa Dolnośląskiego Marek Łapiński
- Prezes Związku Rzemiosła Polskiego Jerzy Bartnik

Zdjęcie Adrian Sitko

Zdjęcie Adrian Sitko

1 lipca oddano do użytku remontowany odcinek ul. Świdnickiej (od ul. Strzegomskiej do ul. Browarowej). Wykonano nowe instalacje podziemne z podłączeniem do nich budynków oraz położono nową nawierzchnię asfaltową. Również w lipcu, nową nawierzchnię, po zakończeniu instalacji nowych rur kanalizacyjnych, otrzymała ul. Armii Krajowej.

Od pierwszych dni lipca czynna jest już odnowiona fontanna na świebodzińskim Rynku. Jest piękną ozdobą rynku po jego rewitalizacji. Co kilka minut zmieniają się strumienie wodotrysków, co daje ciekawy efekt chociaż, gdyby działały wszystkie wodotryski naraz – efekt byłby znacznie korzystniejszy. Są zapewnienia władz miasta, że po dokonaniu przełączenia zasilania, system regulacji wodotrysków będzie działać jednocześnie. *O samej fontannie – w dziale „Warto zobaczyć”*

Wraz z dwójką innych młodych śmiałków musiał autostopem albo pieszo przebyć trzy tysiące kilometrów z hiszpańskiej Saragossy do Warszawy. Wolno było podróżować tylko w ciągu dnia. No i trzeba było sobie radzić z barierami kulturowymi, językowymi – najważniejsze, to jak najszybciej dotrzeć do celu, czyli siedziby Polskiego Radia Programu III na Myśliwiecką w Warszawie.

Wojciech Bogucki, 35-letni świebodzińszanin, trasę Wielkiego Wyścigu – cyklicznej akcji Polskiego Radia Programu III pokonał w ciągu 9 dni i został zwycięzcą tegorocznej edycji. Wyścig polegał na dotarciu w jak najkrótszym czasie, autostopem, z wybranego miejsca w Europie do siedziby radia. Przed finalistami było postawione dodatkowe zadanie - musieli po drodze odwiedzić kilka miejsc w Europie - m.in.: miasta Albi, Arles i Monaco.

Już trzeci raz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przyznało Gminie Świebodżice pieniądze z budżetu państwa na usuwanie skutków klęsk żywiołowych. Tym razem jest to kwota 300 tysięcy złotych, a samorząd przeznaczy ją - tak jak i w ubiegłym roku - na budowę murów oporowych i umacnianie brzegów rzeki Pełcznicy.

W 2007 roku Świebodżice otrzymały dwie promesy: na kwotę 600 i 200 tys. zł. Dzięki tym pieniądzom oraz własnym środkom Gmina wykonała szereg prac na rzece, polegających na podbudowie lub budowie nowych murów oporowych, umocnieniu brzegów rzeki specjalnymi siatkami; Pełcznica została na sporym odcinku oczyszczona ze śmieci i nanosów rzecznych.

W ubiegłym roku wykonano prace na 14 odcinkach rzeki w obrębie całego miasta. W tym roku, dzięki przyznanym pieniądzom z budżetu państwa oraz własnym środkom, te prace będą kontynuowane. Do odtworzenia pozostało jeszcze wiele zniszczonych nadbrzeży oraz urządzeń, mających wpływ

na bezpieczeństwo przeciwpowodziowe.

W sumie w roku ubiegłym prace związane z zabezpieczeniem powodziowym Pełcznicy wyniosły około 1,5 mln złotych, z czego 400 tysięcy złotych przeznaczył na Świebodzię Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej.

Wraz z końcem sierpnia tego roku zakończy się finansowo jedna z największych inwestycji Świebodzi, to jest budowa Wodnego Centrum Rekreacji, która rozłożona była na wiele lat, a koszty tej inwestycji pokrył wielomilionowy kredyt, który gmina spłacała w rocznych transzach. Według planu ostatnia rata miała być zapłacona w 2009 roku.

W tym roku w budżecie miasto przeznaczyło na spłatę zadłużenia związanego z budową krytej pływalni aż 9 mln zł.

Świebodżice

w początku lat trzydziestych. cz. XIV

Tłumaczenie własne tekstu niemieckiego

Rejestr handlowy i rzemieślniczy.

Pośrednictwo gruntowe.

Gorlt August ul. B. Prusa 20; Krutsche Paul ul. Słowackiego 6; Traeger Artur ul. Świdnicka 17.

Szkoły gospodarstwa domowego.

Gospodarski pensjonat i szkoła ogrodnicza, prowadzone przez zakon biednych szkolnych sióstr. Hugoschloss.

Akuszerki.

Packe Luise ul. Rynek 22; Raabe Ella ul. Sienkiewicza 10; Rose Gertrud Ciernie 7; Haehnel Luise Pełcznicy 103.

Artykuły dla mężczyzn.

Dormann Fritz ul. Żeromskiego 9; Dresel Erich ul. Sienkiewicza 18; Hancke Hermann ul. Sienkiewicza 6/10; Jironsek Josef ul. Rynek 22; Kloass & Speck ul. Rynek 4; Traetzig Paul ul. Rynek 19; Schaff Herbert ul. Kopernika 12; Wagner Eduard ul. B. Prusa 4; Waesche-Schneider ul. Żeromskiego 18; Weidlich Josef ul. Żeromskiego 6; Wolff Philips ul. Kopernika 5.

Materiały ubraniowe dla mężczyzn.

Born Kurt ul. Świdnicka 3; Hancke Hermann ul. Sienkiewicza 6/10; Kloass & Speck ul. Rynek 4; Krutsche Paul ul. Park Miejski 6; Seidel Artur ul. Świdnicka 9; Wagner Eduard ul. B. Prusa 4.

Rzeźbiarstwo w drewnie.

Suessbrich Richard ul. Sienkiewicza 57.

Handel drewnem i węglem.

Klein Adolf ul. Strzegomska 19; Paul Otto ul. B. Prusa 15; Sabth August ul. Krasickiego 24; Schmorenz August ul. Strzegomska - dworzec towarowy; Schulz Martin ul. Wałbrzyska 42; Wilke Richard ul.

Armii Krajowej 2.

Majster kapelusznicy.

Hoffmann Adolf ul. Kopernika 10.

Kapelusze i czapki.

Hoffmann Adolf ul. Kopernika 10; Schinzel Oskar - futra, kapelusze, czapki - naprawy i wytwarzanie nowych - ul. Żeromskiego 7; Schrabeczek Emil ul. Młynarska 11; Wagner Eduard ul. B. Prusa 4; Wicher A. ul. Sienkiewicza 1.

Fermy kurze.

Horn Berti ul. Żeromskiego 1; Thiem Gustav ul. Wałbrzyska 23; Niepelt Cieszów.

Instalatorzy.

Foerster Alfred ul. Wałbrzyska 7; inż. Niemczyk Karl ul. Strzegomska 8; Paul & C.O. zarząd. Fritz Iben ul. Sienkiewicza 47; Schael Georg ul. Sienkiewicza 37.

Instalacje gazowe i wodociągowe.

Endler Karl ul. Żeromskiego 5; Miejski Zakład Gazowniczy ul. Strzegomska 30; Kroker Wilhelm ul. Strzegomska 18; Leopold Erich ul. Sienkiewicza 32; Pfeiffer Oskar ul. B. Prusa 26; Stephen Georg ul. Kolejowa 1.

Kawiarnie.

Josef Artelt - następca Demuth Paul ul. Świdnicka 15; Glowig August ul. Sienkiewicza 35; Hamburger Kaffeelager Thams & Garus, Oddział, właściciel Beger Alfred ul. Żeromskiego 17; Mueller Carl pl. Jana Pawła II 1; Otte Max (właściciel Strahl Hans) ul. Rynek 13; Seidel Robert ul. Żeromskiego 21; Walter Georg pl. Jana Pawła II 10.

Grzebieniarz.

Kahl Richard ul. Słowackiego 8.

Stroiciel fortepianów.

Alfer Karl ul. Strzegomska 31; Michalsky Stanislaus ul. M.C. Skłodowskiej 6a.

Hydraulik.

Endler Karl ul. Żeromskiego 5; Heinrich Karl pl. Jana Pawła II 6; Kipper Alfred ul. Żeromskiego 18; Leopold Erich ul. Sienkiewicza 32; Stephen Georg ul. Kolejowa 1.

Kucharze i kucharki.

Prenzlow Martin ul. Kolejowa 7; Schroeder Kurt Pełcznica; Stubbe Bruno ul. Kolejowa 28; Krug ul. Towarowa 6; Puffe Anna Ciernie 10.

Towary kolonialne, delikatesy i sklepy delikatesowe.

Brix Paul ul. Wałbrzyska 32; Czermak Ferdynand ul. Piaskowa 14; Josef Artelt - następca Demuth Paul ul. Świdnicka 15; Fauelde Paul ul. Kolejowa 7; Fest

Wilhelm ul. Młynarska 14; Fiedler Oskar (artykuły dietetyczne) ul. Rynek 15; Glowig August ul. Sienkiewicza 35; Mai Fritz ul. Piaskowa 2; Mueller Carl pl. Jana Pawła II

11 i Kolejowa 8; Otte Max właściciel Hans Strahl ul. Rynek 13; Rippich Emil ul. B. Prusa 18; Rose Ferdynand ul. Wałbrzyska 12; Schulz Gustav ul. Sienkiewicza 34; Schroeder Paul ul. Kopernika 6; Seidel Robert ul. Żeromskiego 21; Thams & Garus ul. Żeromskiego 17; Tietz Oskar ul. Piaskowa 22; Wassner Erich ul. Wolności 17; Walter Georg pl. Jana Pawła II 10; Weiss Gustav ul. B. Prusa 13.

Konfitury i cukrowe sklepy.

Fabryczna sprzedaż czekolady f. Boegendorfer i fabryka konfitur - właściciel J. Menzel ul. Kolejowa 7; Firlle Johanne ul. Strzegomska 4; Groeger Elfriede ul. Sienkiewicza 41; Hell Paul ul. Kopernika 12 i Sienkiewicza 32; Kaiser's Kaffee sklepy Sp. z o.o. Filia ul. Rynek 9; Opitz Paul ul. Rynek 27; Schiementz Elizabeth ul. Strzegomska 5.

Syndyk masy upadłościowej.

Bloch Theodor ul. Parkowa 7.

Związki Spożyców.

Powszechny Związek Spożyców Dolnośląskiego Okręgu Przemysłowego, Sp. Gmmh w Szczawienku, składy: ul. Wolności 1, ul. Krasickiego 5, ul. Piaskowa 29, Pełcznicy 158' Ciernie (Biały Niedźwiedź).

Sale koncertowe i teatralne.

„Goldener Anker” wł. Adolf Fogler ul. Wałbrzyska 3; Dom Towarzystwa Świebodzickiego wł. Gustav Waschkowski ul. Sienkiewicza 39/41; Dom Strzelecki wł. Georg Schmidt ul. Wałbrzyska 42; „Stadt Wien” wł. Fritz Brockel ul. Żeromskiego 13/15.

Wyroby koszykarskie.

Gallwitz Eduard ul. Rynek 19; Vogt Alfred ul. Sienkiewicza 15.

Wyplatanie wieńców.

Berner Fritz ul. Wałbrzyska 17; Bossem Alfred ul. Kopernika 16; Boehm Artur ul. Żeromskiego; Kohler ul. Sienkiewicza 37 i Krasickiego 9; Kronauer Elizabeth pl. Jana Pawła II 1; Tschentscher Anna ul. Młynarska 28; Waltsgott Olga pl. Jana Pawła II 6.

Zakłady artystyczne.

Adam Hermann ul. Wiejska 1.

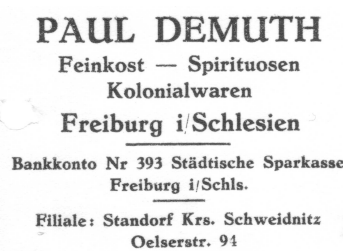
Artysta malarz.

Rausch Theo ul. Aleje Lipowe 13.

Frzburg - Świebodzice cz. XII

Tłumaczenie własne pracy doktorskiej
udostępnionej przez Pana Marka Mikołajczaka

Obecnie jest niemożliwe oszacowanie wysokości dochodów poszczególnych urzędników, ponieważ brak dokumentów źródłowych. Często członkowie rady mieli jeszcze inne dochody, które jednak nie koniecznie i nie bezpośrednio były związane z ich zajmowanym stanowiskiem. Z doświadczenia wiemy, że członkowie rady korzystali z pierwszeństwa przy wynajmie winnego szynku od właściciela ziemskiego, a także odnosiło się to do aptek, chociaż

prawo w latach 1688 - 1694 wcale nie zaliczało ich prowadzenie do intratnych. Ze sporu, jaki w roku 1682 prowadziło miasto z królewskim wyższym *Biergefaelleinnehmer* Hansem von Frankensteinem, burmistrzem Świdnicy, wiemy, że urzędujący we Freiburgu tutejszy burmistrz Peuckner i pisarz, będący również członkiem rady, otrzymywali rocznie „pół ósemki florenów”. Objęcie tych urzędów było o tyle skomplikowane, że osoby na stanowiskach zarówno pod nadzorem właściciela ziemskiego jak i miejscy urzędnicy, powinni być jednocześnie suwerenni.

Od roku 1695 burmistrz i najstarszy senator, pełniący funkcję podskarbiego miejskiego, otrzymywali szczególne odszkodowanie (dodatek) w wysokości kilku talarów. Także tę sprawę przemilcza hrabia w swoim sprawozdaniu, pomimo tego, że stanowiło to stały przychód związany z pełnionym urzędem.

Ciekawie rozwiązana była sprawa poważania, która obejmowała wszystkie ówczesne osoby magistrackie obu rodzajów. Począwszy od roku 1723 stworzono porządek starszeństwa wszystkich osób, znajdujących się w służbie miejskiej. Na przykład, dworski golibroda Gutter, późniejszy freiburski senator, przyporządkowany był do szóstego miejsca, po kamerdynerze, ale przed dwoma szlacheckimi paziami, podczas gdy wszystkie osoby pochodzące z nadania rady oraz członków miejskich sądów szeregowano dopiero poczynając od czternastego miejsca.

Nie tylko dla sposobu działania rady, ale także dla określenia sposobu życia mieszczan, były wydawane przez właściciela ziemskiego dokładne przepisy dotyczące rady i mieszczaństwa, które bezwzględnie, szczególnie w zakresie prawnym i policyjnym, musiały być przestrzegane. Dowodem na to jest wystawiony w dniu 14 lutego 1695 roku porządek dla rady, a który był wynikiem rozpoczętego w roku 1681 sporu freiburskiego mieszczaństwa z jej magistratem. Przyczyną konfliktu był zarzut stawiany przez mieszczan ówczesnej radzie w zakresie złego zarządzania miejskimi finansami. Ten porządek dla rady podejmuje głównie postanowienia dotyczące sposobu, w jaki rada miejska powinna była zarządzać pieniędzmi. Prócz tego, kładzie on kres żądaniom przez członków rady wyższych zapłat za wykonywane przez nich czynności, niż przysługiwały zgodnie z taryfikatorem ustalonym przez właściciela ziemskiego. Będziemy musieli jeszcze do tego dokumentu wracać.

Bardzo interesujące są dwa dokumenty z roku 1707 i 1716, ustalające miejskie porządki, ponieważ z ich treści, zarówno ogólnych, jak i pojedynczych postanowień, wyraźnie widać, jak ogromny wpływ na miejskie życie miał właściciel ziemski. Wszystkie właściwie obszary miejskiego życia obywateli podporządkowane były bezwzględnemu nadzorowi (kierownictwu) właściciela ziemskiego. Im bardziej

zagłębimy się w oba dokumenty i studiować będziemy zawarte tam przepisy, tym wyraźniej zobaczymy, że rada miejska, także w tych obszarach zarządzania, w których pierwotnie miała dość znaczną i samodzielną przestrzeń działania, w 18 stuleciu, nie tylko nie uzyskała dodatkowych uprawnień, ale stała się egzekutywą właściciela ziemskiego, działającą w ramach ustanowionych przez hrabiego przepisów. Ta wszechstronna opieka właściciela ziemskiego miała tendencję coraz dokładniejszego regulowania wszystkiego, co można było określić absolutnymi, twardymi przepisami; innymi słowy, właściciel ziemski „przycinał skrzydła” i tak już małej samodzielności rady. Nowy miejski porządek z roku 1716, jak jest powiedziane we wprowadzeniu, miał na celu pomóc zarówno handlowi jak i przemysłowi, a także samemu miastu przywrócić rozkwit, jaki panował przed wojną trzydziestoletnią. W nim hrabia zawarł między innymi nowe, bardzo szczegółowe przepisy porządku policyjnego. Jakie zmiany wprowadził nowy porządek miejski w porównaniu z tymi z roku 1707? Otóż w skład jego wchodzi bardzo dokładny, zawierający nie mniej niż 21 paragrafów porządek spadkowy. Ogólnie testamentowe i spadkowe uregulowanie, przynajmniej do 16 stulecia leżały w gestii magistratu, a tylko niektóre sprawy o szczególnym charakterze ograniczały je szczegółowymi przepisami, ustanowionymi przez właściciela ziemskiego. Teraz nagle, tymże dokumentem wydane zostały bardzo dokładne postanowienia, regulujące postępowanie w sprawach testamentowych i szczegółowe uregulowania realizacji spraw spadkowych tak, że rada już nie mogła działać zgodnie z własnym poczuciem sprawiedliwości, lecz tylko załatwiać sprawy w oparciu o dokładnie określony artykuł w nowym porządku miejskim, mówiący, co właściciel ziemski w tym przypadku robić rozkazuje. W taki sposób rada miejska stawała się teraz organem wykonawczym właściciela ziemskiego.

Zrozumiałe jest, że kiedy w roku 1706 rada wydała rozporządzenie o nowej organizacji rynku, które dopuszczało działalność tzw. wolnych tkaczy w mieście, zrobiła to po to, aby podnieść gospodarcze znaczenie miasta. Jak jednak te nowe „statuta de jure successionis” (porządki prawne) miastu w nowym rozkwicie dopomóc miały, jest już innym pytaniem.

Stara widokówka
Ze zborów
Pana Marka Mikołajczaka

ABC Zamku Książ. 80 wiadomości. Cz. IV

Wydane przez Wałbrzyskie Towarzystwo Kultury z okazji święta „Gazety Robotniczej, V Dni Wałbrzycha i XII Dni H. Wieniawskiego.

Nakwaska Anna. Wojewodzina warszawska i literatka, wyraziła w pamiętniku z podróży śląskiej liczne afektacje nad urodą Książa.

Neorenesansowe skrzydło zamku. Najnowsze, zachodnie zostało dobudowane z gestem wielkopańskim w latach 1908-1923 przez księcia Jana Henryka XV z Pszczyny, sekretarza legacyjnego Wilhelma II. W oczy rzuca się bogata architektura, mnóstwo ornamentu i dwie potężne baszty – wieże. Skrzydło to obejmuje wiele sal i komnat o różnym przeznaczeniu. Erker tej dobudowy naśladuje fragment znanej budowli w Norymberdze. Z baszty Jerzego wchodzimy na taras Kasztanowy. - Plany realizowali architekci z Austrii i Niemiec.

Oficyny gospodarcze. (dwie) Pochodzące z XVIII wieku, usytuowane wzdłuż przejścia od budynku bramnego na główny dziedziniec zamku, zostały obecnie przeznaczone jako obiekty turystyczno - hotelowe.

Ogród zwierząt. Zapoczątkowany został na zboczu północnym cypla skalnego wzdłuż tarasu Arkadowego. Zbocze to z pięknym drzewostanem opada stromo w dół należąc do bardzo efektownych partii wąwozu. *(Niestety, ogród ten po kilku latach został zlikwidowany).*

Orkisz Józef. Lekarz sztabowy Wojska Polskiego w powstaniu listopadowym, w rozdziale swej książki „Ordynacja Książ, obyczaj ludu” (r. 1856) dał pierwsze kompendium wiedzy o ziemi wałbrzyskiej.

Ośła Droga. Nazwa pochodzi z czasów, gdy na osłach i mułach, najpierw brodem Pełcznicy, potem pod górę dostawiano żywność z pańskich wsi. Żyzne i ludne osady podgórskie tworzyły zaplecze aprowizacyjne kasztelu. Przy Oślej Drodze, wiodącej przez bramę gospodarczą, zachowały się stare baszty więzienne i strzelnicze, adaptowane później na mieszkania i pocztę. Ciekawy to fragment dawnych fortyfikacji. Na dolnym placu przy tej drodze zlokalizowano teraz plener rzeźbiarski.

Ośrodek szkoleniowy systemów komputerowych „Mera - Elwro”. Filia zamek Książ, zajmuje około 30 pomieszczeń w odremontowanej części zamku. Szkoli się tu użytkowników maszyn cyfrowych „Odra” w ilości kilkudziesięciu osób.

Palmiarnia. Do zamku należało książęce ogrodnictwo w pobliskim Lubichowie, obecnie włączonym jak i zespół Książa do aglomeracji Wałbrzych, - z palmiarnią, ogrodem japońskim i oranże-

riami, gdzie hodowano liczne odmiany dalii, rododendrony, magnolie, azalie i inna roślinność dla potrzeb pałacu, parku i tarasów. Ściany palmiarni, powstałej w latach 1911-14, są wyłożone lawą z wulkanu Etna dla nadania tła roślinom egzotycznym. Obecnie służy to ogrodnictwu, gospodarce warzywniczej i kwiatowej (specjalność gerbery), tudzież hodowli roślin tropikalnych.

Park. Park w Książu o powierzchni 275 ha należy do najwspanialszych w Polsce. W założeniu opierał się na naturalnych krajobrazach puszczy sudeckiej i na wzorcach parków angielskich. Trzon puszczy stanowią potężne, kilkusetletnie buki, o jasnoswej korze. W korony rozłożystych drzew liściastych, wplotły się strzeliste ostrosłupy świerków, modrzewi, jodeł i sosen. Na skalnych zboczach spotykamy jawory, wiązy i dęby. Rododendrony kwitną całą gamą kolorów, zachwycają pontyjskie azalie. Mnóstwo jest w tym parku drzew kanadyjskich, chińskich, kalifornijskich, amerykańskich i innych. Atrakcją stanowią cisy, z których cis „Bolko”, książę drzew, to starzec pięciowiekowy. Któż by wyliczył setki gatunków roślin zielnych, kwiatów i krzewów! W parku nie brak rybnych stawów i słonecznych polan. Wędrujący turysta spotkać może wczesnym rankiem stadko muflonów, czyli dziko żyjących owiec, którą ojczyzna jest Korsyka.

Parking. W pobliżu mauzoleum parkowego (dawny pawilon letni) został umiejscowiony parking dla 40 autokarów i 120 wozów osobowych. Niebawem uruchomi się pojazdy konne z parkingu do zamku (około 600 m.) Nie zabraknie też osiołków jak na Wartburgu w Turynii. *(Niestety, niezrealizowane do dziś).*

Pawilon letni. Przy bramie południowej parku powstał w roku 1734 dla uciech dworskich tzw. Pawilon letni, rodzaj arkadii, masywnej budowli pięciobocznej o grubych murach i cechach pseudorenesansowych. W roku 1883 leśną świątynię Diany przeznaczono na mauzoleum rodzinne dziedziców Książa. W skale została wykuta obszerna krypta. Planuje się obecnie wykorzystać ten obiekt, jako punkt informacyjno-turystyczny i kwaciarnię.

Plac zamkowy. Z figurami starożytnych bogów dłuta świdnickich rzeźbiarzy został ukształtowany w czasach Konrada Maksymiliana. Za kamiennym mostem nad suchą dziś fosą wita gościa wstępującego na ten dziedziniec Apollo Kitharados z wieńcem wawrzynowym na głowie, trącający pełen natchnienia w struny lutni. - W roku 1965 został zasypany wlot szybowy o górnym przekroju 20 m. wykuty w kulmie przed wejściem frontowym do zamku. Prowadził on do schronów podziemnych.

Podziemia. Kilkanaście lat po wojnie zostały zbadane i zabezpieczone przez saperów i górników bytomskich podziemia, wykute w skałach na głębokości 50 metrów a rozciągające się pod placem zamkowym i wąwozami w różnych kierunkach na łącz-

nej długości około tysiąca metrów. Sztolnie i komory wykonała podczas wojny na zlecenie sztabu berlińskiego paramilitarna organizacja Todt (OT) posługując się więźniami z pobliskiego obozu zagłady „Gross Rosen”. Miał to być jeden ze schronów kwatery głównej. Ciężkie roboty przerwano wiosną 1945 roku, gdy na Dolny Śląsk wkroczyły wyzwolenicze wojska radzieckie i polskie. - Obecnie w uporządkowanych podziemiach mieści się aparatura naukowo - badawcza Instytutu Geofizyki Polskiej Akademii Nauk. Kazamaty książkie to ponure świadectwo martyrologii obozowej ofiar hitleryzmu.

Powinności chłopskie. Kodeks pracy i kar, ujęty w 66 paragrafów, obowiązywał w Książu od XVI wieku. Nakazywał poddanym posłuszeństwo wobec pana, zabraniał krytykowania władzy, zwłaszcza sądów pańskich, określał kary pręgierza, lochu w wieży, tortur lub śmierci. Opornych chłopów wsadzano do gašiora lub biskupa, urzędzeń drewnianych, znanych również w Polsce. Niemoralne dziewczęta zamykano w obrotowym „domku błazna”. - Własne sądownictwo posiadał feudał książki do XIX wieku.

Pracownie zamkowe. Pracownia rzemiosł artystycznych zatrudnia sztukatorów, snycerzy, tapicerów, stolarzy art. itd. potrzebnych do renowacji obiektów i produkcji stylowych mebli, pamiątek itp. W dziale projektowo - wdrożeniowym pracują specjaliści świadczący usługi nie tylko dla zamku, ale również dla innych przedsiębiorstw zjednoczenia rolniczo-przemysłowego.

Pszczyńscy. Syn jednego z Hochbergów, ożenionego z księżniczką Anną Emilią Anhalt Pless z Pszczyny wobec bezduszności braci Anny Emilii otrzymał w roku 1848 tytuł księcia Pszczyny. Połączone personalnie lityfundium: ordynacja Książ i księstwo pszczyńskie objęło wtedy obszar ponad 400 km². Sam Książ zajmował 235 km² terytorium. W ten sposób Hochberg - Plessowie, nazywani popularnie Pszczyńskimi, wysunęli się na czoło magnaterii europejskiej. Tytuł książęcy właściciela fideikomisu Książ i jego małżonki bywał każdorazowo zatwierdzany przez rząd pruski.

Warto zobaczyć

Zdjęcie Adam Rubnikowicz

Po południowej stronie ratusza znajduje się zachowany do dziś basen kamienny barokowej fontanny, w formie stylizowanego czteroliścia. Dokładny rok jego powstania nie jest znany, ale w wykazie z roku 1828 ważnych dla miasta budynków i urządzeń (J.G. Knie. Geographische Beschreibung ... 1828. s.279) figuruje jako „zbiornik kamienny na rynku z wodą źródlaną”. Spełniać swoją funkcję jako fontanna, zaczął dopiero w roku 1931, kiedy to plac otaczający ratusz otrzymał swój nowy, ozdobny wygląd. Po wojnie fontanna została uruchomiona na 700 lecie Świebodzic (zasilana była bezpośrednio z sieci wodociągowej) i miała niewielki wodotrysk rozlewający się po miedzianej czaszy w centralnej części basenu. Ze względu na braki wody pitnej, była włączana okazjonalnie, i ostatni raz działała w latach 1986-87 w kadencji Naczelnika Miasta Jerzego Marczyka.

Obecnie na bazie starego basenu wykonano nową fontannę, ze sterowanymi elektronicznie wodotryskami - o czym piszę w chronologii dziejów.

Książka telefoniczna - 1947 rok cz.II

W historię miasta książka telefoniczna wnosi wiele bardzo ciekawych informacji, praktycznie nieznanymi dziś ogółowi mieszkańców. Jest to część „Kroniki Liceum Ogólnokształcącego” którą Panu Adrianowi Sitko udostępniła Pani Danuta Opalińska, której zarówno Pan Adrian jak i „Dzieje Miasta” składają serdeczne podziękowania.

P

232 Państw. Zakł. Lniarskie „Ziemowit”, Strzygomska 17

(dod) b. Sekretariat

233 Państw. Zakł. Lniarskie „Ziemowit”, Strzygomska 17

wewn. 1 biuro techniczne

„ 2 Wartownia

„ 3 Inż. Kier. techn.

„ 4 Magazyn

„ 5 m. Inż. Kier. techn.

„ 6 b. kapitana Jaroczyka, Dyr. Adm.

„ 7 m. kapitana

„ 8 Fabryka, I piętro

„ 9 Fabryka II piętro

295 Państwowy Zarząd Tartaków, Pełcznica, Wolności 21

441 Państw. Zjedn. Przem. Młyn. M. 5, Nr 75, Pełcznica, Kościuszki

wewn. 6 Laboratorium

„ 7 Magazyn Przeładowczy

„ 8 Kanc. Kier. Gospod.

„ 91 Sekretariat

„ 93 Księgowość

„ 94 Dział zakup. i sprzedaży

„ 92 Gabinet Dyr.

„ 95 Kanc. Magazynierów

- „ m. Dyr.
 „ 97 Kancelaria Nadmłynarzy
 „ 98 Walcownia
 „ 99 Ekspedycja
 „ 90 Kotłownia
- 442 Państw. Zjedn. Przem. Młyn. M. 5, nr 75 Kościuszki
 455 Państw. Zjedn. Zakłady Drzewne, Kolejowa 32 (dod) Dyr. (dod) b.
 578 Pawlaczek Józef, Pełcnicy, Spokojna 4
 509 „Pionier”, Rynek 4 (dod) sklep
 POCZTA, TELEGRAF, TELEFON
 226 Biuro badań, Świdnicka 8-10
 383 Ekspedycja
 386 Hala maszyn
 382 Kasa Główna
 390 Kontroler Urzędu
 300 Krawczyk, technik, m. Osiedle Wojska Polskiego 8
 380 Naczelnik Urzędu, Świdnicka 8-10 (dod) m.
 384 Okienko Nr 1 „Poste Restante”, Świdnicka 8/10
 389 Paczkowy Oddział Nadawczo-odbiorczy, Świdnicka 8-10
 387 Stacja Wzmacniakowa, Świdnicka 8-10
 449 Telef. biuro obrachunkowe, Świdnicka 8-10
 388 Sarek, Technik, kancelaria Świdnicka 8-10
 393 Sarek, Technik, m. Świdnicka 8-10
 353 Polski Czerwony Krzyż, Kolejowa 10
 498 Polska Partia Robotnicza, Rynek 2
 345 Polska Partia Socjalistyczna, Rynek 5
 331 Pośpiech Józef, sklep artyk. techn., Rynek 27 (dod) m.
 422 Posterunek M.O., Aleje Lipowe 20
 397 Posterunek M.O., Pełcnicy, Słowackiego 2
 494 Pow. Spółdz. Samopom. Chłop. Wałbrzyska 5
 587 - sklep spoż., Wolności 1
 256 Prugar Brunon, Dyr. Fabryki Mebli, Nowa 6
 483 Przedszkole Żydowskie, Świdnicka 23
 281 Pyzik Eugeniusz, Ref. Żywn., Kolejowa 14
- R**
 431 Raczyński Czesław, masarz, Zamkowa 4
 209 Restauracja „Bałtyk”, Kopernika 4
 469 Restauracja „Bristol”, Zamkowa 15
 379 Restauracja „Krakowianka”, Pełcnicy, Wolności
 410 Rezerwa Ochotniczej M.O., pl. Bohaterów 1
 278 Roszak Zygmunt Drogeria, M. Stal. 17
 520 Rzeźnia Miejska, Świdnicka
- S**
 519 Samopomoc Chłopska, Wolności 38 (dod) m.
 434 Sanetra Bronisław, Zamkowa 18
 235 Sieradzki Walenty, piekarnia, M. Stalina 45
 573 Sierociniec, Pełcnicy, Słowackiego 12
 511 Sobczak Franciszek, warsztaty samochodowe, Rynek 10 (dod) m.
 481 Sobyra Piotr, Kier. Techniczny młyna „Pogrom”, Pełcnicy, Słowackiego 19
- 588 Sokołowski Ludwik, Ślusarska nr. 2
 269 Sołtys Gromady, Cyrła
 528 - Libichowa
 435 - Olsza (dod) m. Olsza, Wiejska 101
 223 Sołtys Gromady, Radosna 22 (dod) m.
 275 Sołtys Gromady Śniadowo (dod) Straż nocna
 447 Spółdz. Samopomocy Chłopskiej, Wolności 11 (dod) Warsztaty
 500 Spółdzielnia Spożywców „Jutrzenka”, Pełcnicy, Kościuszki 3
 284 Spółdz. Spożyw. kopalni „Bol. Chrobry” Filia, Kościuszki 29
 522 Stachyra Edward, Rynek 7 (dod) m.
 332 Staniewski Franciszek, kupiec, M. Stalina 7
 407 Starodębski Kazimierz, zegarmistrz, Marsz. Stalina 6
 335 Staż Piotr, rzeźnictwo, Świdnicka 2
 239 Straż Pożarna, Ogrodowa 24
 273 Szewczyk Euglen., sklep spoż., Pełcnicy, Fryborska 5
 466 Szpital Miejski, Świdnicka (dod) Dyr. Szpitala
 240 Sztor Henryk, sklep mydlarski, Rynek 23 (dod) m.
 333 Szukalski, Polska Drogeria, Świdnicka 1-2
 502 Szumało Roman, mistrz ślusarski, Pełcnicy 11
- T**
 262 Tabisz Stanisław inż., Pełcnicy Łączna 42
 365 Tabisz Stanisław inż., Kopernika 8
- U**
 472 Urząd Bezpieczeństwa, Kolejowa 10 (dod) m. Kier.
 561 Urząd Bezpieczeństwa, Kolejowa 12
 215 Urząd Parafialny, Kościelna 1
 506 Uszycki Kazimierz dr, Zamkowa 25
- W**
 270 Więckowski Maciej, Kolejowa 28
 494 Formacja Wojska Sowieckiego, Aleje Lipowe
 219 - Strzygomska 11
 556 - Świdnicka
 585 - Żwirki i Wigury 2
 576 - Strzygomska
 555 - Świdnicka (dod) b. (dod) Browar, (dod) m. Świdnicka
 406 Kapitan Siemeszko, Świdnicka (dod) m.
 540 Komenda Miasta, Kolejowa 14
 521 Major Goryn, Kolejowa 5
 277 Mjr Trytiakow, Wolności 17
 493 Major Wojsk Sowieckich Skorynki, Al. Lipowe
 443 Nadzór techniczny
 424 Płk. Fameckij, Świdnicka 18
 591 - m. Kolejowa 19
 403 Płk. Miodowy, Aleje Lipowe
 204 Urząd Bezpieczeństwa, Świdnicka 18
 250 -
 571 Wartownia Wojsk Sow., Śniadowo
 212 Warsztaty krawieckie, Wałbrzyska 16

- 485 Warsztaty szewskie, M. Stalina 23
 301 Wójcik Józef, Wiceburmistrz, Wolności 28
 553 Wójt Gminy, Pełcznica
 (dod) Wydział pracy
 „ Kancelaria
 „ Kasa
 „ Wójt
 580 Wójt Gminy, m. Dolna 19
 420 Wróblewski Stanisław, wyroby masarskie,
 Młynarska 16
 260 Wytwórnia Wód Gazowych, Rozlewnia Piwa,
 Strzygomska 32
Z
 274 Zaręba Klemens, Młynarska
 352 Zarząd Fermy Lisów, Libichowa
 549 Zarząd gminy Stanowice
 (dod) m.
 „ kancelaria
 „ Posterunek M.O.
 210 Zarząd majątku Dolny Dwór, Libichowa (dod)
 m.
 341 Zasada Michał, kawiarnia, Rynek 9
 206 Zastępca Wiceburmistrza, Zarząd Miejski
 546 Zarząd Miejski, Wydział Nieruchomości
 216 Sekretariat
 266 Ziaja Konstanty, piekarnia, Strzygomska (dod)
 m.
 551 Zienkiewicz Kazimierz, inż. Al. Lipowa 25

Maria Palichleb

Post scriptum

do sprostowania z lutowego numeru
 (nawiązującego do artykułu Sobiesława Nowotnego o kościele św. Mikołaja)

Polemizując z tezą autora, pominęłam jeszcze jeden cenny dowód rzeczowy, zaprzeczający twierdzeniu, jakoby rok 1648 był znaczącą cezurą dla Hochbergów, którzy mieli zaprzestać chowania zmarłych w rodzinnej krypcie kościelnej.

„5 września 1835 roku w wieku 2 lat zakończył swój krótki ziemski żywot drugi syn hrabiego [...] został pochowany w rodzinnym grobowcu przy tutejszym kościele katolickim. W czasie pogrzebu była wygłoszona tylko krótka modlitwa odmówiona przez pastora Hoffmanna i odśpiewana pieśń żałobna przed i po modlitwie” (Świebodzice-dzieje miasta. Kronika. Maj 2002 nr 55 s.3.)

Zmiany

Ulica Mikulicza w okolicy kaplicy św. Anny

Widokówka, zamieszczona na portalu „Hydral” przez użytkownika dasio1974, natomiast zdjęcie dolne - Adrian Sitko.

Wyjaśnienia do książki telefonicznej z 1947 roku

Ujęte w książce nazwy:
 Miejscowość Soberowo to obecny Grochotów.
 Nonenbusz to las strzegomski.
 Miejscowość Śniadowo to obecny Mokreszów.

Świebodzickie zegary

Zegar firmy Gustava Beckera, wykonany z mosiądzu i wykończony szlachetnym kamieniem onyks. Mechanizm zegara wymaga nakręcenia raz na siedem dni. Zegar o wysokości 52,5 cm waży 11 kg. Dość grube kamienne płyty, stanowiące podstawę zegara dodają mu efektownego piękna. Czas jego wykonania, to rok 1934. (Zdjęcie pochodzi z aukcji internetowej)

„Świebodzice - Dzieje Miasta”

Wydawca - Adam Rubnikowicz

Korekta - Maria Palichleb

Stale współpracują: Marek Mikołajczak, Maria Palichleb, Adrian Sitko, Róża Stolarczyk.

Podziękowania dla wszystkich, którzy udostępnili swoje zbiory.

Kontakt e-mail: adamr@pnet.pl

Przedruk możliwy po podaniu źródła.